

ÉLETSZENTSÉG ÉS ELKÖTELEZETTSÉG

XXIII. János pápa naplójában olvashatjuk: „Elöttem van az *életszentség* képe: biztatólag int felém a szenvedések és a keresztek között. A belső csend és nyugalom – amely Krisztus szavaira és ígéreteire támaszkodik – olyan zavartalan örömet okoz, amely az arcon, a beszédben, a magatartásban, a felebaráti szeretetben is kimutatja vonzó erejét. Ha belső békében élünk az Úrral – mivel tudjuk, hogy megbocsátja bűneinket –, akkor lelkünk megtelik az örök Magnificat örömeivel”.

AZ ÉLETSZENTSÉGNEK ez a képe és a szenteknek a bemutatása a XX. században mint-ha háttérbe szorult volna. A mai ember tartózkodását indokolhatja az egyes szenteknek egykori túlzó, már-már babonás kultusza és gyakran ábrázolásmódja is. Az egyházon belül ugyanakkor megindult egy pozitív törekvés, amely *Jézus személyét* hozta életközelségbe és a templomban is mindent az *eukarisztikus cselekményre* összpontosított. Széles körben elterjedt az egyéni szentírásvetés is. Isten szavának szívhez szóló egyszerűsége még inkább kiszorította a szenteknek olykor naiv, vagy éppen az élettől elvonatkoztatott jellemzéseit. És ezzel, sajnos, a *másik túlzásba* estünk, elszakadtunk magunktól a szentektől is. Elfeleedtük, hogy ők – életükkel – *Jézus arcát* tükrözik elénk. VI. Pál pápa indította el a gyakorlatban a szentek új reneszánszát, többek között azzal, hogy 1970-ben egyházdoktorrá avatta Avilai Szent Terézt és Sziénai Szent Katalint. Ünnepi beszédében Katalin életszentségének néhány időtálló jellemzőjére hívta fel figyelmünket. Ezért választottuk mi is őt, hogy a „szent” vonásait bemutassuk.

Az egyház döntése szerint *Sziénai Katalin (1347–1380) ma is megbízható tanítómester*, mindenekelőtt azért, mert rendkívül érzékeny a *kinyilatkoztatás igazságára*, az *Isten és felebaráti szeretetére*. Ezek pedig magukban foglalják Krisztus követését. Jól tudjuk, a „Lélek ott fű”, ahol akar, mégis rendkívül fontos a *szentséghez a keresztyén élet korai megalapozása*. A jómódú sziénai kelmefestő, a Benincasa család huszonharmadik gyermeke a Via del Tintori ma is ép, emeletes, virágos-teraszos házában nevelkedett. Testvéreitől, anyjától és a főnö asszonyoktól „első mese” gyanánt Jézus és a szentek életét hallotta. Kezdetől részt vett a buzgó, közös imádságokban, az elesettek megsegítésében. Nap nap után megfigyelhette, hogy házuk előtt miként vonulnak imára Camporeggio fehér ruhás dominikánus atyái, lebegő fekete köntösükkel. Hallhatta az asszonyok hangos álmélkodását: *O come sono belli! Mily szépek! Lásd, ezek az Isten angyalai, Krisztus meghívottai!*

A felnőtt testvérek között korán érlelődő, eszes, erős akaratú és nagyobbra törő kislány hamarosan azzal kelt és fekiúdt, hogy őt is hívja Jézus: *Kövess engem!* Egyik reggelen óvatlanul kisurrant a városból és a Vallepia virágos völgyében talált egy kis barlangot, ahol berendezkedett remetének. Imádkozni kezdett, míg csak el nem aludt. Felébredve ijedten futott haza, de szerencsére senki sem vett észre semmit. Szerette a látványos menyegzőket is, és sokat nézegette védőszentje képét: Alexandriai Katalin eljegyzését Jézussal. Hétéves korában elment a templomba azzal az elhatározással, hogy feltárja szíve vágyát a Madonnának: „Kérlek, Szűzanyám, add, hogy a Te Fiad legyen az én Vőlegényem!” Ettől kezdve tudatosan Krisztus jegyesének vallotta magát.

Ma már jól tudjuk, az *első élményalapot* milyen döntőek az egész életre, és hogy az *utánzás*, a *játék* a jövőendő élethivatás próbája lehet. Láthatjuk, Katalin első remetéskezése, eljegyzése Krisztussal talán még játék volt, de mivel következetesen komolyan vette, végleges elkötelezettség lett belőle. Életének további szakaszai ebben a folyamatban érlelődtek. Előbb otthon, egy alsó sorú cellában imádkozott visszahúzódva, majd megértette, hogy azt is ott kell hagynia az emberekért, és lelkébe épített titkos cellát, ahol senki sem szakíthatja el Krisztustól.

1. Sziénai Katalin példája szerint az életszentség mindenekelőtt a *kegyelem és az emberi akarat* közös műve. Ő, aki valóban az „evangéliumi erőszakosság” (vö. Mt 11, 12) szentje, leveleiben 382-szer ismétli: *Io voglio! Akarom!* De ez ne tévesszen meg senkit: ez az akarás már a *teljes önátadás eredménye*. Nem Istennel szemben, hanem *Vele együtt akar*. Ezért érzi magát erősnek. Sokat imádkozott már, így még a kudarcok közepette is elmondhatta: Isten akarata és az én akaratom ugyanaz!

2. Másik szembetűnő vonása Sziénai Katalinnak, hogy *mindig a nagyobbra tör*. „Az én természetem a tűz!” – mondja, és rögtön hozzáteszi: „Uram, tágítsd ki lelkemet . . . , hogy ne elégedjek meg kicsinyes dolgokkal.” Gyermekkorra óta hallja, hogy városa súlyos helyzetben van, a szegény nép nyomorog, hazája és a pápai állam között folyik a harc, a pápa száműzött és bizonytalan, a püspökök inkább a földi hatalom ura, mintsem Krisztus szolgálói. Krisztus egyháza – így beszélnek az utcákon is – veszélyben van! Sziénai Katalin tudja, hogy ez nagyon fáj isteni jegyesének.

3. Világosan, mélyen, a *hitittek részegítő boldogságával szerette egyházát, Krisztus Testének misztériumát*. Rendíthetetlen hittel akarta megújítani egyháza szellemét, amiről tudta, hogy az isteni igazság szilárd alapja; feje a törvényesen megválasztott pápa, aki Krisztus megbízása által maga is „dolce Cristo nostro in terra”. „A szentegyház szükségességét – mint VI. Pál mondja róla – Isten akaratának tartotta. De jól tudta azt is, hogy csak »külső köntösön« át juthatunk Jézushoz. És ezért talán senki sem szenvedett nála jobban a látható egyház gyengeségétől, senki sem ostromozta merészebben az »édes Krisztus köntösének« hibáit, hogy hivatásának megfeleljen, mint ez az alázatos, bölcs és megfélemlíthetetlen szűz.”

4. Szent Katalin jelszava: „*Győzd le a rosszat jóval!*” Így formálja át saját önszeretetét, és ezt tanácsolja a vizsgálódóknak is. A rágalommal, a rosszakarattal szemben a jóság és a szeretet fegyverét használja. „Ezt a szeretetet a Megváltó keresztén kiontott véréből merítem – mondja – ebben találok meg lelkem békéjét!”

5. Sziénai Katalin nem vonult kolostorba, hanem a mantellátáknak, az otthonukban élő dominikánus harmadrendieknek, az *akkori világi apostoloknak* az életét választja, hogy az életszentség szabad tanítója, az egyház reformálója és a béke követe lehessen. 1942-ben, a háború tetőfokán XII. Pius így szólítja meg a szentet: „Te, aki a *béke és az egység szent hírnöke* vagy . . . eszközöld ki az Úrtól büntetésünk enyhítését.”

SZIÉNAI KATALIN PÉLDÁJA ma arra ösztönöz, hogy tegyük magunkévá a keresztény életszentségnek a Zsinaton megújult alapvonásait. Mindenekelőtt keressünk *példaképet*. Az eszménynek, a mintának ma ismét kiemelkedő helye van a pedagógiában és a lélektanban. Korábban kialakulatlan személyiségnek tartották azt, aki utánzásból cselekedett. Napjainkban a példa utánzásának értelme egészen kibővült. W. J. Revers pszichológus szerint minden példakép szimbolikus én-eszmény is, ami utánzásra készítet, de egyben túlmutat önmagán. Az utánzás olyan összetett folyamat, amely minden lelki képességet mozgósít – mondja R. Oerter, akinek kiváló könyvét tizenegyszer adták ki.¹ Tőle tudjuk azt is, hogy a személyiség kialakulása milyen nagy fokban függ a helyes utánzástól. Enélkül még járni, moşolyogni sem tanulnánk meg. Antoine Vergote valláspszichológus javaslatára még helyesebb *azonosulásról* beszélni, melynek fokozatai a külső alkalmazkodástól az érzelmi azonosuláson át a teljes átélésig vezetnek.² Max Scheler az azonosulásnak inkább az akarati jellegét, a *példa követését* hangsúlyozza.³ Ez a követés feltételezi a *szerető együttműködést*, ami a társas *párbeszédben*, Isten felé pedig a közvetlen *imádságban* valósul meg. Példaképeink lehetnek a köztünk élő személyek éppen úgy, mint a múlt kiváló egyéniségei és az egyház hiteles példaképei: a szentek. „A szentek közössége szükségszerűen közvetít Isten felé, ők segítik kialakítani a közvetlen istenkapcsolatot” – írja Karl Rahner.⁴ A keresztény fejlődés mértéke végül is csak a Krisztussal való egyre mélyebb azonosulás lehet.

Gyakran hallható vád, hogy a vallásos emberek kiskorúak maradnak, mert állandó függésben vannak Istentől. Az ilyen téves felfogásúak összekeverik az „Istenbe vetett bizalmat” a lelki talajtalansággal és éretlenséggel. Az *igazi megszentelődés* feltételezi az erkölcsi épséget, az emberi nagykorúságot. Úgy is mondhatjuk, hogy a *sztentésre törekvés: tudatos és mindenkorai készenlét* Krisztus kegyelmének befogadására. Joggal mondja Erich Fromm, hogy a

„nagykorú érettség és az igazi szeretet szorosan összefügg”. Mi pedig hozzátesszük: a kettő nagyon közelít az életszentséghez.

MI A SZENTSÉG? Ki a szent? – aligha tudjuk pontosan meghatározni. *Reinhold Schneider* osztrák író így jellemzi a szentet: „Az erős, a szent egyéniség oldalán a megsebzett, a széteső ember helyrebillenhet, sőt meggyógyulhat, ha szerető szívvel kapcsolódik hozzá és igyekszik olyan összeszedetté, állhatatossá válni, mint a másik.”

„*Szentek* legyetek, mert én *szent* vagyok!” – ezt kívánja az Úr az Ószövetségben (Kiv 11, 44). *Jézus* a Hegyi beszédben tovább buzdít: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes”! (Mt 5, 48). *Szent Pál* a buzgó hívőket nevezi szenteknek, mert „az Isten akaratára az, hogy szentek legyetek” (1 Tesz 4, 3; Ef 1, 4).

A keresztény értelemben vett szentség tehát Krisztus követése, a keresztségben elnyert hit és szeretet kegyelme. Az *Egyházzól* szóló zsinati rendelkezés 4. fejezete (39–42) szerint „az egyházban mindenki meghívott az életszentségre... Krisztus menyasszonyaként szereti az egyházat, és önmagát adta érte, hogy megszentelje... Minden keresztény hívő napról napra jobban megszentelődik sajátos élethelyzetében, feladataiban és életkörülményei között, sőt éppen ezek által, ha hittelt fogad mindent a mennyei Atya kezéből, együttműködik Isten akaratával – hirdetve azt a szeretetet, amellyel Isten szeretette a világot” (41).

HIT ÉS SZERETET szükséges mindenekelőtt. *A szent igazi hívő!* A szent nem önmagát hirdeti és dicsőíti, hanem Isten teszi őt nagy tetteinek tanújává. A szentnél – bár a természet és kegyelem egyensúlyban bontakozik ki – a kettő között állandó feszültség is van. Ezért mondja *Newman* bíboros: „*Hinni* annyi, mint a feszültségeket, a meg nem oldott kérdéseket bizalommal elviselni”. *A rendíthetetlen hit* azonban nem a nyugalmas életben, hanem a nehéz, válságos helyzetekben lesz nyilvánvalóvá. Ez az oka annak, hogy a szentek életéből általában a nagy próbatételeket emeljük ki. Valójában a szentek derűs, boldog életét kellene előbb bemutatnunk, mert csak ebbe az istenszeretetebe ágyazottan érthetjük áldozatos szenvedéseiket.

Maurice Clavel – korunk nagy megtérője – a nem-hívők előtt így tesz tanúságot *hitéről*, és az *életszentség mivoltáról*: „Nem én rendelkezem a hitemmel, hanem a hit hordoz engem... Nem, uraim, nem én birtoklom az igazságot, az igazság birtokol engem és fogva tart. A hit csak a kinyilatkoztatás által válhat megtapasztalássá, mert a hitet az ember önmagától nem tudja megalapozni... Meg kell vallanom, egy ideig elkerülte figyelmemet, hogy *Isten szeret minket*... pedig ez az üzenet verődik vissza az egész kinyilatkoztatásban úgy, mintha valaki elsodró erővel szólna a szívhez... mert mi van ebben a szívben, ha nem a bennünk lakozó Isten? *Ő a mi szentségünk alapja!* És mit ajánl fel nekünk az Isten a hit kegyelmében? *Önmagát személyesen!* Engem is előbb elvakított a fény, a fény Istené és csak azután hittem.”⁵

Az életszentség másik fő tényezője: a *szeretet*. „Sokféleképpen tárul fel a szentség azoknál, akik saját élethivatásuk során embertársaik épülésére, a *tökéletes szeretetre* törekednek” – hangsúlyozza tovább az *Egyházzól* szóló dokumentum (39). *A szeretet közvetíti tehát mások felé az életszentséget*.

Sziénai Katalin szemléletesen írja le a „két szeretetről” szóló tanításában, hogyan formálódik lelkünkben a szeretet. Amíg nem rendezzük életünket, „azt látjuk, hogy két szeretet van bennünk: az Isten – és a felebaráti szeretet az egyik oldalon, saját önszeretetünk a másik oldalon... Az utóbbi belső nyugtalanságot okoz, különféle rosszat, bűnt, sőt kárhozatot idézhet elő. A másik: az Isten – és a felebaráti szeretet a belső békét, a lelki egyensúlyt, az erényeket és az örök életet szüli.”⁶

„Az erényeket tehát Isten szeretetében foganjuk és a felebarát szeretetében hozzuk a világra – írja a szent egyik barátnőjének. – Ha felebarátodat minden lelki és földi érdek nélkül szereted, akkor Isten szolgálója leszel és a Teremtő irántad való szeretetére szeretettel fogsz válaszolni... Nem szolgálhatunk Istennek másképpen, mint hogy felebarátunknak szolgálunk igaz és őszinte szeretettel” – és ekkor már felismerjük, hogy nincs is kétféle szeretet.

Ne feledjük azt sem – figyelmeztet Sziénai Katalin –, hogy „Isten minden szentje a szeretet kötelékével van egymáshoz fűzve... S kölcsönös szeretet által növekednek a kegyelemben és az érényben, amennyiben egymást buzdítják, hogy Istennek dicsőséget és tiszteletet szerezzenek és ezt a szeretetet megőrzik az örök életben is”.⁸

Fogadjuk el azt is, hogy a hitben és szeretetben megszenteltek továbbra is gyötrődnek a földi öröm és béke áhítása, s a mennyei üdvösségért való lemondás kettősségében. Fel-feltör a lélekből a türelmetlenség, az agresszivitás, az érzékiség, de végül is csak a bűnben való tudatos megrögződés zárhatja ki a szívből az Isten szeretetét, és ilyen módon válhat összeférhetetlenné az életszentséggel. Alázatosan el kell fogadnunk az Úr szavát, amit Szent Pálnak mondott: „Elég neked az én kegyelmem, mert az erő a gyöngeségben lesz teljessé” (2 Kor 12, 9).

Gyarlóságunkat vigasztalja az a tudat, hogy az igazi szeretetnek már a vágya és akarása is egyfajta szeretet, ami egyesít Istennel. A szentség sajátos jellemzője, hogy a keresztyény az ellenségét is szereti. Nemcsak megérti annak lelki nyomorúságát és megbocsát neki, hanem könyörög azért, hogy Isten bőségesebb kegyelemmel árássa el.

Sziénai Katalin alapelveit napjainkban talán a hét éve elhunyt Raoul Follereau-nak, korunk egyik nagy szeretetapostolának küldetése tükrözi a legtisztábban. Follereau 15 éves korában felismeri és nyíltan hirdeti: „Isten a Szeretet!... Élni még semmi, szeretni kell!” Megérti ezt egy fiatal lány is, Madeleine, majd mint férj és feleség együtt teszik fel életüket arra, hogy küzdjenek a világ nyomora ellen. Először afelé a 15 millió kitalált, kétségbeesett, öngyilkosságot tömegesen elkövető leprás felé fordulnak, akiket a világméretű összefogás némi áldozattal megmenthetne. Raoul mint újságíró, szerkesztő és kritikus rövidesen 116 ország segítő támogatását nyeri el. De hamarosan arra is rá kell jönnie, hogy „mindnyájunknak egy sokkal fertőzőbb lepra ellen: az önzés, a fanatizmus, az éhség, a nyomor, a jóra való restség ellen kell elkötelezetten küzdenünk...” Majd a szeretetre legérzékenyebbekhez, a fiatalokhoz fordul: „Ti húszévesek, tudjátok-e, hogy 2000-ben a ti fiaitok lesznek húszévesek? Az ő életükért kell küzdenetek! Harcoljatok minden ellen, ami lealacsonyítja az embert, ami bemocskolja, lefokozza életét... Tudjátok meg, az emberek milliói a szeretetre éheznek, ezért világméretű szeretetlancot kell fonnunk. Verjete hídát az emberek közé... hiszen nem kérnek mást, mint (tettekben megvalósult) szeretetet!... Verjete hídát a jövő felé! Legyetek a 2000. év hajnala! Hídát a testvériség civilizációja felé, a szeretet által megújított teológia felé... Nem az a fontos, hogy arassunk, hanem, hogy vessünk!”

A Follereau házaspár a Zsinat tanítását valószínűsíti élette: „Valóban a (Szentlélek) legkiválóbb és legszükségesebb ajándéka a szeretet”, – „Ezzel az ajándékkal mindenkinek felett szeretjük Istent, felebarátunkat pedig óérette.” És itt a Zsinat szövege visszautal a forrásra, a Szentírásra: a szeretet ugyanis a tökéletesség köteléke; a törvény tökéletes teljesítése (vö. Kol 3, 14; Róm 13, 10). „Csak ez a fajta szeretet irányíthatja a helyes megszentelődést” (az Egyházzól szóló rendelkezés, 41).

Korunk másik jellemző szentségmodelljének Giuseppe Moscati professzort († 1927) neveznénk. A nápolyi nyomortanyák orvosa hivatását igazi apostoli területté, a szeretet missziójává tette. Boldoggá avatásán VI. Pál kiemeli: „vallásosságában mindig első volt a szeretet élő gyakorlata, hogy megvédje a társadalmat a fenyegető méretű önzéstől, a hidegségtől és részvétlenségtől és újra meg újra bebizonyítsa: minden foglalkozás lelke ma is a szeretet”. A pápa azt kívánja, hogy ma minél több vigaszt, reményt és emberi segítséget nyújtó keresztyény jusson el a boldoggá avatásig, vagyis addig, hogy az egyház hivatalosan, ünnepélyesen elismerje: valóban hősies fokban gyakorolták a szeretetet.

AZ EGYHÁZ TÖRTÉNETE tehát azt mutatja, hogy Sziénai Katalin egyházdoktor szeretet-tanítása ma újraéled az egyetemes egyházban és a szentség élő üzenetét hirdeti. Felkészít arra, hogy mai, nehézkes és összetett gondolkodásunkkal is megértsük a kegyelem üzenetét. Felismerjük, hogy a szentek bátrak és bizakodóak, mert fel merik égetni maguk mögött saját érdekeik hídját és – mint Ábrahám – bizalommal állnak az Úr áldozati oltára elé. A szentekből – minden gyengeségük, olykor furcsaságuk ellenére – rendkívüli erő sugárzik. A szentek élete állandó és nyitott párbeszéd Isten és az emberek között, a természet és a ke-

gyelem között, miközben életükkel tanúsítják azt a kiolthatatlan reménységet, hogy végül is győzedelmeskedik a végtelen Jóság. XII. Pius ezért nevezte a szenteket élő istenbizonyítékoknak, akik életük áldozatával tesznek bizonyosságot arról: *Scio, cui credidi!* Tudom kinek hittem!

Mindezek után felmerül bennünk a kérdés: Hogyan is tudjuk ma mindezt hitelesen és vonzóan továbbadni? A mai nemzedékek „történeti tudata fellazult”. Gyakran éppen az időbeli és szokásbeli különbségek idegenítenek el a szentektől.

Az ilyen akadályokon jól átssegít a közvetítő módszer. Edith Stein is ezt tette, amikor korunk perszonalista – azaz személyiségértékelő – feldolgozásába ágyazva közvetítette Keresztes Szent János lelkiességét, életét. Amikor pedig *La Pira* firenzei polgármesternek a népe sorsáért küzdő egyszerű, ferences harmadrendinek az életét olvassuk, nemcsak Umbria derűs szülöttét ismerjük fel benne, hanem Szent Ferenc arcát is új fényben látjuk.

Ugyancsak fontos a helyes bemutatás. Jól emlékszünk még arra a korra, amikor a szentséget főleg a világtól való elfordulással jellemezték. Korunk embere azonban közelálló példákban akarja látni, miként élhet ő mint hívő a világban anélkül, hogy az magával ragadná, vagy éppen ő zárkózna el előle. Ezért fordul szívesen hitünk ma élő tanúságtevőihez: az úgynevezett elkötelezett keresztényekhez. A német Pápai Hivatásgondozás művének, a *Portraits engagierter Christen* milliós példányszámú kiadása az elkötelezett keresztények hosszú sorát mutatja be Assisi Szent Ferencről Dag Hammarskjöldig.

Hasonló Otto Betznek, a hamburgi valláspszichológusnak *Das Wagnis mit der Welt* című könyve. Ez az újfajta bemutatás nemcsak vertikális, hanem horizontális irányú is. Vertikális irányú, mert mindegyik Krisztusra, Istenre mutat, de horizontális is – és ez benne az új –, mert a kanonizáltak mellé helyezi a Szent Páli értelemben vett „szenteket”, a buzgó hívőket is. De a bemutatás még ennél is tovább megy, átlépve hivatalos egyházunk határait. A felekezeti különbségeket legyőzve állítja eléink az áldozatos életű Krisztus-hívőket, az élöket éppen úgy, mint az elhunytakat: a protestáns Martin Luther Kinget, vagy a kereszténység küszöbén álló Simone Weilt és Franz Werfelt. Sok színre bontja Krisztus húsvéti világosságát, amikor a viráglelkű Kis Teréztől eljutunk a hitéért nyíltan küzdő Clavelig, a magányba húzódó Marcel Légaut-tól Batthyány–Strattmann Lászlóig és Döpfner bíborosig.

A közös múltban és sorsban élő népközösség, a nemzet is saját szentjeiben talál önmagára. Meg kell vallanunk, hogy sok gyarlóságunk ellenére népünk a múltban, de bizonyára a jelenben is gazdag szentekben, nemcsak kanonizált, de névtelen tanúságtevőkben is. Sokan várják, hogy kötetben megjelenjék a nagy magyar keresztények élete is Szent Istvántól Schalkház Sáráig, Bajcsy-Zsilinszky Endrétől Reviczky Imréig. Mindannyiunk hivatása tehát, hogy minél több elkötelezett életből tárjuk fel Krisztus arcát.

Jegyzetek: 1. R. Oerter: *Moderne Entwicklungspsychologie*. Donauwörth, 1972¹¹ 134. – 2. Antoine Vergote: *Religionspsychologie*. Olten, 1970. 276 k. – 3. Max Scheler: *Der Formalismus in der Ethik und die materielle Wertethik*. Bern, 1954. 317. – 4. Karl Rahner: *Schriften zur Theologie VII*. 81. – 5. Maurice Clavel: *C'est que je crois*. Paris, 1975. – 6. Capuai Rajmund: *Legenda maior I*. 4. 12. – 7. *Leg. I*. 9. 4. – 8. *Szolgalat*, 1979/3. – 9. *Szolgalat*, 1976/1.